

CSEHY ZOLTÁN

Fél lábbal még itt

Michal Tallo (1993) a kortárs szlovák költészet egyik legeredetibb, besorolhatatlan, hagyománytörő alkotója mind nyelvi-gondolati, mind poétikai tekintetben. Költészetében fontos regisztert képez a számítógépes nyelv, a folytonos, gyors visszacsatolás és korrekció lehetősége, gép és ember viszonya, az embergép és a gépmember kiazmusa, a gépen keresztül megképződő identitások egymásnak eresztése. A görög ábécé negyedik betűjét (Δ) viselő, irányzatokhoz nehezen köthető versgyűjteménye (2018-ban jelent meg) nagyrészt ezekkel a kérdésekkel foglalkozott.

Az alább olvasható, a *Glosolália* című folyóirat 2019/4-es számában megjelent, friss *adonis, re:* című költemény is verses válasz egy elképzelt, hiányzó mailre. A kapcsolati dinamika dokumentálásának költői erejét nem csak a lírai beszédmód eleve létező specifikuma adja, hanem a hiány beszédes kiugratása is, a másik elképzelt, odaképzelt hangja, a vélhetőleg az iniciálékban rejlő személy paradox jelenléte. Az Adonisz név mitológiai-kultúrtörténeti beágyazottsága tovább gerjeszti az értelmezői fantáziát, ahogy a versben megképződő kettős kódolású játék sem hanyagolható el, mely a szavak érzékiségével és az érzékiség szavaival történik. Ez a hol szétcsúszó, hézagos, hol összetorlódó üzenettriptychon már formai megjelenésével, vizualitásával is jelzi a diskurzus pulzálását, a szöveg vágyának erőtereit, a vonzások és taszítások mozgásait és ellenmozgásait. A gépi nyelv és az erotikus nyelvhasználat egyensúlyára törekedni komoly fordítói kihívás: a jelentésszóródás megteremtése épp olyan fontos, mint a jelentésszóródás korlátozása. Tallo számára fontos lehet minden jel a saját költői önértéke okán is, a vizualitás pedig metakommunikációs gesztusokat csempész a szövegbe.

A másik, itt olvasható szöveg egy nagyobb, posztkatasztrófa utáni „eposz” törmeléke: *A sötétség könyve* már a címével is jelzi, hogy egy posztapokaliptikus „rituális” könyvről van szó, mely egy új világ teremtődését mutatja meg, miközben a régi teremtés értelmével sem képes kiegyezni. A jelölvasás és a nyomértelmezés itt is elsődleges kérdéssé válik, az önértelmezés során szétmálló és teremtődő világ az én viszonyozációit is folyamatosan megváltoztatja. A fény-sötétség ellentét azért sem lehet tökéletes, mert létezik mesterséges és belső fény is, ahogy a mesterséges sötétség és belső sötétség is megkonstruálható, ráadásul önmagunk elhelyezése önmagunk szubjektív konstrukcióiban – ez általános emberi tapasztalat – egyenlő a totális elbizonytalanodással. Tallo verse egyszerre lép fel a legendásítás ellen és teremt városi legendákat. Egy személy nyomait követi, ám a hóban csak a bal cipőtalpnyom látszik: milyen félidentitáshoz, féllényhez, kiegészíthető vagy kiegészítendő másikkhoz tarto-

zik ez a félig láthatatlan test? Önálló entitás-e, vagy saját kivetült másik félünk? Az emberi létezés univerzális képe vetül itt elénk: mindig mindenünk félben van, mindenből épp az a másik rész hiányzik. Nem lenne egyszerűbb beleszeretni a hiányba? Ez a féllábas nyomkövetés mintha a műfordítói feladat allegóriája is lenne: noha a szöveg a fordítás által mindig „kiegészül”, szigorú értelemben a vers fél lábon jár minden fordításban, a másik fele törvényszerűen a másik nyelvben marad.

Az identitásvesztés és -konstruálás kérdéseit Tallo első, *Antimitás* (Antimita, 2016) című kötetében kezdte el fürkészni: már a cím szójátéka is világosan mutatja, hogy az intimitás antimitás is: ha túl közel jutunk valamihez, a felismerés gyakorta ellentétünket, hiányunkat teremti meg. A számítógépen keresztül folytatott kommunikáció köztes médiuma az intimitás túlburjánzását természetes ellenállásba fojtja. Míg az *Antimitás* szövegeiben a kommunikációs stratégiák súlya és súlytalansága játszott szerepet, ahogy az én keresi a maga bolygóit a lebegő identitások tágas világűrében, ebben a ciklusban a világmodellálás, a kozmoszteremtés technikája találkozik az emberi létszorongatottság drámájával.

később, amikor kávézom, óvatosan elmondod, mit
 érzel. a szemedben
 felhergelt lávaömléssé változom,
 megérzed, hogyan folyik, szép lassan le a combodon az,
 ami már halott.
 a belső sötétet érintem meg magamban és hagyom, hogy elutazz,
 mintha benned belőlem
 nem lett volna soha semmi

A sötétség könyve

(Részletek)

prolóógus

bárhova nézel, csak a szenny telepeit látod,
 a rettegéskor kőbe vésett jeleket,
 épp ezért itt az ideje, hogy eljöjj,
 és megajándékozz minket a nappal, megtisztíts a fénnel,
 felragyogtasd az óceánokat, folyókat és tavakat,
 fertőtlenítsd a halastavakat, hegyeket és erdőket,
 a te tiszteletedre
 bármilyen alak átváltozik, víz
 és kő között nem lesz többé különbség,
 se a kő, a fa és az agyag közt, minden
 csak terád fog emlékeztetni, mindenbe
 azonos célt lehelsz,
 és a testedből saját arcod, saját akaratod lélegzed szét,
 mindenben uralkodsz majd
 és mindent elsiratsz, és senki soha nem jön rá,
 hogy is nézel ki, senki se látja majd valódi alakod,
 csak annak visszfényét a szobrokon,
 melyek ellepik a bolygót, és az utolsó teremtmények
 a nyelv tudatával az utolsó
 másodpercben is azt suttojják majd,
 hogy a szobrok, melyek ellepték az egész földet, egykor folyékonyak
 voltak,
 nőttek és szétmállottak, tápláló erek voltak, és ezek az erek
 nem kitalált legendák,
 nem minden alapot nélkülöző elmeszülemények

*

Én is akarok egy mesterséges holdat
 Megszavazom

Miközben mások sötétségbe akarják borítani a világot
 Mi haladunk előre
 A mi holdunk nyolcszorta fénylőbb lesz
 Kilométerek százait világítja be
 Felragyogtatja a feliratokat a falakon és a vakolat árnyait
 Pótolja az utcai kivilágítást
 Olyan holdat akarok amely nem fogy el és nem vált alakot
 Egy holdat mely a nap riválisa
 Permanens holdtölte
 Akik a sötétségért harcolnak tévednek
 A fény nem szennyez
 A fény gyógyít
 Csak a hülye nem akarja látni az arckifejezésedet éjjel
 Csak az áruló imádja az álmot
 A mesterséges holdat két év leforgása alatt megépítjük
 Milliók dolgoznak rajta
 Milliók röptetik fel majd
 Az állatok megőrülnek
 A fény tönkreteszi a lábukat
 A csúszómászók elérik a lakótelepeket
 Kelet-Európa prérifarkasai
 A betegségeknek és a lidércnyomásoknak annyi
 Nem lesz több öngyilkosság
 Akárhányszor is nézzek rád
 Te csak mosolyogni fogsz
 Százhatvannyolc órát hetente
 Az emberek többé sose hagyják el a megvilágított utcákat
 Se egyikük a másikat
 Minden percben megállnak
 Egy percre lehunyják a szemük
 És elgondolkodnak
 Csodaszép

*

mihelyt csak rád gondolok, a memóriámban azonnal
 elromlik valami:
 a fagy lehántja arcodat, úgy vonzolod, mint egy ismeretlen társ,
 kihullnak a fogaid, az íny, mely pótolja azokat,
 amelyen keresztül rám ereszted krákogó nevetésed,
 már más alakú, más színű.
 a csontjaid nem akarnak visszamaradni, egyik-másik megrövidül,
 némelyik megnő,
 és az, ami egyszer csak ott áll előttem,
 mérlegelés nélkül hányja el saját zsigereit,
 akárcsak egy átizzadt kosztümöt.
 mégis megpróbálok újra közeledni.
 nem védekezel, nem is kezdeményezel.
 olyan az ízed, mint az összes lehetséges nap és bukás különös
 elegye. mint amikor kivágják valaki nyelvét.

*

fél lábbal, fél lábbal még itt,
 a talpnyom húzódik a hó nyomán, csak a bal
 talpat látom, bal cipőtálpak kilométereit,
 a hó
 olvad, talpnyom a sárban, páرزó állatok
 hangja vagy szörnyeké, vagy a konfliktusé,
 vagy játékok, vagy videók, talán inkább játékok,
 a te cipőd, gyorsítok, észlelem a talpat,
 ismerem az irányt, városi
 legendákat írok, a cipőd talpa
 kisebbedik, arcod változik, az irány változatlan,
 szükség szerint változol, az ábrázolás
 a szóbeli elbeszélés, a forrásváltás kívánalmi szerint,
 folytatom, hallgatom, a talpnyom
 a városba vezet, egy házhoz,
 üvegen, fémen, betonon át,
 megállok, egy percig nézlek,
 egy percig, a város közepén
 mosolyt teremtesz, megteremted az állatok
 alakját, az erdő körvonalát,
 szívek alá zuhansz,
 hirtelen fékezel, a bordákra támaszkodsz,
 és aztán, mintha az egész semmiről se szólna,
 megszűnsz létezni

*

az, ami felé tartok, egy stadion, nemzeti műemlék
 vagy egy alagút bejárata, melyben minden apa, anya, szülő saját és
 örökbe fogadott gyerekeit raktározzák, sötétség,
 miután elmondom az azonosítási adatokat,
 amikor felébredek, semmire se fogok emlékezni, ami velem kapcso-
 latos,
 és a hangsúlyozásom is lényegtelenre törpül, a bevett szófordulatok
 is,
 az, ahogy bemutatkozom, ahogy bemutatom magamnak férfi és női
 magamat,
 még a kezem se tud átfutni a testemen,
 nincs módom se tapintani, se meghatározni,
 nincs szükségem rá, hogy megismerjem a mellettem álló embereket
 vagy a hátam mögöttieket, a mellkasom előttiéket, az embert arasz-
 nyira a mellkasomtól,
 ha párosodunk, köszöntjük egymást és nyomot hagyunk,
 elbúcsúzunk, és megteremtjük a hallást,
 és a hallás ajándéka révén indulunk vissza kifelé,
 a faluban, ahol vagyok, és amelyben alighanem élek,
 egyik tárgyat a másik után kóstolom meg, de a nyelvem
 nem érzel semmit, moccanatlan és csöndes, csöndjét a hallás

révén ismerem fel, noha a legtöbb tárgy nem ad ki hangot,
elérhetetlenek számomra, ezért is próbálok összpontosítani,
előnyben részesíteni azokat a dolgokat, melyek énekelnek, mormol-
nak, beszélnek, süvitenek,
sírnak, csikorognak, nyikorognak, szétpattannak vagy kiáltanak,
és a hang alapján
nevezni meg őket, így adok értelmet a körülöttem lévő dolgoknak,
lehorgonyzom őket magamban, és lehorgonyzom magam öbeléjük,
és a tónusukból találgatom, hogyan tovább, abból nyerem az inst-
rukciókat,
egyszer csak kéréseket hallok
vagy parancsokat, megjegyzéseket, muszáj ezeket is beledolgoznom
az egészbe,
muszáj a helyes irányba mozdulni, muszáj
ezt minden egyes nap elismételni, hogy ne verjem át a nyomot,
hogy ne verjem át a hallást, örökkön örökké, a tartósság korában,
helyköz, uroborosz, anya vagy apa névtelenül,
saját másom a saját végénél fogva hajítom ki
minden ember végénél fogva, akik később egyetlen szemrebbetés
nélkül
léphetnének a helyemre

CSEHY ZOLTÁN fordításai